

АКТИВНОСТИ У УПОЗНАВАЊУ ДЕЦЕ СА ОКОЛИНОМ

Др Данијела Радловић Чубрило, професор

Активности у упознавању деце са ОКОЛИНОМ

- Дете је по својој природи веома активно биће па телесни развој и учење треба остваривати путем самосталног ангажовања свих чула и организма у целини
- Дете је субјекат способан да испитује, анализира, увиђа и закључује, ако се на прави начин усмери
- Интеракцијом детета са околином и људима у њој дете упознаје све оно што га окружује, укључује се у стварност и остварује сопствени идентитет

Активности у упознавању деце са ОКОЛИНОМ

- Деца се развијају и уче кроз сопствену активност у контактима са непосредном стварношћу уз помоћ и усмеравање васпитача
- Основна особина деце је радозналост, која се у вртићу путем активног учења о друштвеној и природној средини подстиче и развија
- Све активности морају бити усаглашене са узрастним могућностима деце

Врсте активности у упознавању деце са ОКОЛИНОМ

- Игролике активности
- Перцептивно-моторне активности
- Откривачке активности
- Посматрачке и рецептивне активности
- Здравствено-хигијенске активности
- Практичне, животне и радне активности
- Друштвене активности
- Активности резоновања, увиђања и изумевања
- Активности представљања, изражавања и стварања

Игролике активности

- Најсличније су играма са готовим правилима, које се у почетној фази, када се деци показују правила игре и одвијају у форми игроликих активности
- Према улогама деце и васпитача имамо игролику активност када доминира улога васпитача и игру када је доминантна улога деце
- Игролика активност се одвија када васпитач одређује смернице рада и формулише проблем који треба решити
- Након тога развија се активност деце и остварује се прелазак на класичну игру
- Игролике активности могу се повезати са свим типовима игара

Перцептивно-моторне активности

- Ово су активности у којима дете упознаје околину помоћу својих чула и мишића
- Упознавање околине може се остварити помоћу чула додира, укуса, мириса, слуха и вида
- Активностима које се односе на пријем чулима и препознавање дражи из непосредне средине развија се чулна осетљивост детета
- Додиром се може испитивати разлика између материјала (гладак, храпав, топао, хладан, сув, влажан и сл.)
- По мирису и укусу се могу испитивати карактеристике воћа и поврћа, сокова, колача...

Перцептивно-моторне активности

- Чулом мириса се могу упознавати карактеристике парфема, сезонског цвећа, траве , четинара...
- Деца се веома радо укључују у игре препознавања снимљених звукова (жубор воде, цвркун птица, зујање пчела, шуштање папира...)
- Могу се израђивати разни звучни извори и мали инструменти (затегнута жица, чаше са различитим висинама воденог стуба, свирале од врбе...)
- Шапутање, игра „глувих телефона“ и сл. доприносе финесама у регистровању звука код деце

Перцептивно-моторне активности

- Играма опажања сенки, силуета, препознавања удаљених или веома ситних предмета, путем игре „око соколово“ доприноси се испитивању и развијању чула вида код деце
- Развој мишићне координације деце односи се на координацију крупних мишићних група и на фину мишићну координацију (захвати и покрети руку при сечењу маказама, обликовању материјала, бушењу, спајању материјала и сл.)
- Моторне активности се користе у рекреативним паузама када деца имитирају покрете животиња, њишу се да дочарају олују, беру воће и сл.

Откривачке активности

- Ове активности су од посебног значаја за сазнајни развој детета
- Деци је својствена потреба да сазнају све о ономе што их окружује
- Од најмлађег узраста па надаље, деца настоје да открију чему шта служи, како функционише, како се употребљава, какви односи владају са најближима у окружењу и како да се у ту друштвену средину уклопе, испитујући при томе шта смеју, а шта им је забрањено
- Потребно је да деца самостално испитују особине материјала и закључују о њима, али оно није довољно систематично и треба му усмеравање

Откривачке активности

- Ове активности најбоље се остварују када су организоване од стране васпитача, најчешће применом проблемске методе
- Васпитач или деца постављају проблем, деца изводе хипотезе па их заједно проверавају све док се не дође до решења
- Ове активности су веома подесне за упознавање и елементарно учење о електрицитету, магнетизму, звуку, светлости, растворљивости, развоју биљака...
- Могу се остваривати одласком у природу или у радној соби, при чему се морају обезбедити потребни материјали

Откривачке активности

- У екстеријеру забавишта би требао да постоји простор за гајење биљака и домаћих животиња, мали вештачки поточић или језерце, воћњак и повртњак, полигон за саобраћај и сл.
- При реализовању откривачких активности треба форсирати уношење дечијих идеја у циљу развијања дечије умне структуре, што свакако утиче и на развој дечије личности

Посматрачке и рецептивне активности

- Показивањем, приказивањем и тумачењем кроз посматрачке и рецептивне активности деца се могу успешно упознати са друштвеном и природном средином
- Путем ових активности деца се упознају са ранијим цивилизацијским искуствима, значајним датумима и догађајима, техничким средствима и инсититуцијама са којима контактирају,
- Овим активностима деца се оспособљавају за исправно поступање у одређеним ситуацијама у складу са установљеним конвенцијама у понашању

Посматрачке и рецептивне активности

- Стичу се знања и искуства за правилно понашање на улици, пијаци, у пошти, здравственој станици, позоришту, музеју и др.
- Ове активности обухватају и праћење процеса и појава у окружењу (нпр. кружни ток воде, хронолошки развој пуноглавца у жабу итд.)
- Кроз ове активности деца се упознају са узрочно-последичним везама и односима у природи и у биљном и животињском свету (карактеристике годишњих доба, листање, цветање, стварање плодова, промена боје лишћа и његово опадање; настајање снега и града; промене на животињама у пролеће и у позну јесен – одбацивање длаке и добијање нове итд.)

Посматрачке и рецептивне активности

- Реализују се кроз излете, посете и екскурзије који доприносе сазнавању на непосредан начин и кроз сопствену активност деце
- Експериментима се омогућава систематско изазивање и посматрање разних појава при чему деца треба активно да учествују у њиховој реализацији

Здравствено-хигијенске активности

- Телесни развој и здравље деце су најважнији захтеви у раду предшколских установа
- Деца се кроз активности из упознавања околине упознају са човеком, деловима тела, органима и њиховим функцијама.
- У оквиру упознавања са занимањима људи уче о улогама здравствених радника у очувању здравља деце
- Организују се посете лекара и стоматолога вртићу, као и посете деце здравственим установама где им се показују справе, апарати, прибор и алат који се тамо користи.

Здравствено-хигијенске активности

- Деца се упознају са значајем правилне исхране и улогом витамина у очувању здравља
- Деци се објашњава значај прања руку (приказивање филмова са увеличаним бактеријама и вирусима, посматрање узорака под микроскопом и сл.)
- Деци се објашњава се разлика у дисању при кретању и трчању, у равници и на планини, састав ваздуха и улога кисеоника, значај проветравања просторија и сл.

Здравствено-хигијенске активности

- Приликом обраде звука треба нагласити штетан и непријатан утицај буке
- Због очувања здравља деце и њиховог правилног телесног развоја све активности морају имати рекреативне паузе
- Оброци и спавање треба да се одвијају увек у исто време, како би деца усвојила режим дана у вртићу, а што свакако доприноси здравственом васпитању деце

Практичне животне и радне активности

- Ове активности су од примарног значаја за развој и учење деце
- Њима деца стичу навике које су им потребне за цео живот
- Деца извршавају конкретне задатке и познају циљ рада
- Планираним радним операцијама пропраћеним одговарајућим захтевима и покретима деца могу правити предмете од употребне вредности, што код њих изазива понос, радост и усхићење

Практичне животне и радне активности

- Радови овог типа имају смисла ако је остварена потребна самосталност деце и омогућују развијање вештина учења и стицање радних навика
- Облици практичних животних и радних активности су:
 - ❖ *Самопослуживање и кућни послови* – имају функцију осамостаљивања деце у облачењу, свлачењу, храњењу, одржавању личне хигијене и сл. Деца треба да стекну навике самосталног сређивања играчки, постављања и расклањања трпезаријских столова и др. Дечија дежурства, припрема материјала за рад и други видови помоћи васпитачу и млађој деци имају веома велики васпитни утицај на предшколску децу.

Практичне животне и радне активности

- ❖ *Брига о биљкама и животињама* је омиљена активност деце и ствара навике за каснији правилан однос према животној средини. Деца могу узгајати собне биљке у ентеријеру забавишта, а у екстеријеру формирати цветне леје, повртњаке и сл. Радом деце се може обухватити сејање, плевљење, ђубрење, окопавање, везивање, резивање итд. У радним собама могу се поставити акваријуми, тераријуми и кавези са птицама, а у дворишту вртића се могу гајити мање домаће животиње (зечеви, патке, кокошке и сл.)

Практичне животне и радне активности

- ❖ *Израда употребних предмета* је радо прихваћена од деце предшколског узраста. Овде спадају и поправке и прављење играчака. Радионички кутак треба да је солидно опремљен алатом, прибором и материјалом. Деца могу правити предмете од глинамола, жице, каменчића, вунице и других материјала.
- ❖ *Активности у сарадњи са друштвеном средином* подразумевају укључивање деце у послове изван вртића и укључивање у разне акције (нпр. пружање помоћи старим и болесним лицима, сређивање градског парка, пошумљавање, брање лековитог биља, садња дрвећа и украсног биља у улицама близу забавишта и њихова нега и гајење...)

Практичне животне и радне активности

- ❖ Овај облик активности доприноси развијању радних навика за неговање брижљивог односа према околини
- ❖ Васпитачи треба да сачине план сарадње са месном заједницом, друштвеним делатностима општине и сл. за сваку годину. Планови могу бити везани за годишња доба, за објекте или значајне површине попут парка, за важне датуме у тој друштвеној средини и сл. Ова сарадња веома доприноси угледу предшколске установе у широј друштвеној средини.

Друштвене активности

- Дете је друштвено биће и од самог рођења је у интеракцији са физичком и социјалном средином
- У почетку су деца центар збивања у породици, а касније упознају чланове шире породице, људе из друштвене средине и своје вршњаке, при чему се интеракција са социјалном средином битно мења
- У контакту са другом децом дете долази у ситуацију да треба да дели играчке, чека на ред и сл. и ту се јављају проблеми
- Игра као облик интеракције је прави и најуспешнији пут у социјализацији деце

Друштвене активности

- Како би деца схватила елементарне друштвене појаве треба их укључивати у:
 - ❖ живот и рад породице
 - ❖ живот и рад предшколске установе
 - ❖ живот и рад непосредне друштвене средине
- У друштвене активности убрајају се:
 - ❖ *Интеракција са физичком и социјалном средином* која подразумева све контакте детета са васпитачем, другом децом и лицима из предшколске установе и друштвене средине. Она је од великог значаја за развој детета које овим путем учи о остваривању сарадничких односа, спремности за дељење и уступање, чекање на ред и прихватање другачијег понашања деце.

Друштвене активности

- ❖ *Прерађивање и увежбавање социјалних искустава* подразумева размену мишљења и искустава стечених у породици, вртићу и широј друштвеној заједници. Васпитач води разговор са децом о згодама и незгодама које су им се догађале код куће, у саобраћају, приликом неких посета и у вртићу. Деца износе своја искуства, врши се њихово анализирање и коментарисање.
- ❖ *Превазилажење непријатних емоција* има за циљ њихово преношење на рационални план, а остварује се разговором са децом, анализирањем, изношењем мишљења деце како треба поступати у насталој непријатној ситуацији. Након тога се одглуми по предлозима које су деца изнела и врши дискусија да ли је дато добро решење.

Друштвене активности

- ❖ Потребно је развијати саосећања са другом децом
- ❖ Могу се анализирати разне слике (разбијени прозор, гађање птице из праћке, маче са повређеном ногом, скидано и изгажено цвеће, дете повређено у саобраћају и сл.). Разговори о овим сликама имају васпитни карактер.
- ❖ Уколико васпитач уочи лоше расположење детета, о томе га треба питати, тражити узроке и настојати да се то реши.
- ❖ *Игра као друштвена делатност* пружа добре услове за развој свести код деце и изазивање позитивних емоција, при чему се остварују сараднички и такмичарски односи и богати социјално искуство.

Активности резоновања, увиђања и изумевања

- Ове активности базирају се на развоју логичког мишљења и виших мисаоних процеса
- Већ стечена знања се проширују, тумаче и уобличују у одређену целину
- У циљу упознавања околине, у великој мери се користе активности класификовања (предмети се класификују по неком критеријуму који одреди васпитач, али се могу допуњавати и критеријумима које деца формирају током игре)
- Категорији логичких проблема припадају загонетке, питалице, лавиринти и сл.

Активности резоновања, увиђања и изумевања

- Експерименталне проблем ситуације показују да деца могу испитивати и учити откривачким самостални радом, при чему су укључене мисаоне операције, анализа и синтеза.
- Ове активности омогућавају деци предшколског узраста да у природној и друштвеној средини открију законитости и принципе и да се оспособљавају за њихову елементарну примену.

Активности представљања, изражавања и стварања

- Ове активности дају могућност деци да стваралачки уобличују и исказују своја искуства
- Имитација других лица или животиња уз коришћење сопственог тела
- Замишљање или коришћење предмета у сврху представљања другог предмета
- Луткарске представе
- Прављење модела од разних материјала
- Представљање промена у природи графичким симболима у табеларном календару временских збивања у природи (коришћени симболи су: насмејано сунце, сунце заклоњено облаком, облаци, киша и пахуље снега)

ЛИТЕРАТУРА

- Радловић Чубрило, Д. (2019). *Методичке активности из упознавања околине*. Приручник за студенте основних студија високих струковних школа за образовање васпитача. Кикинда: ВШССОВ у Кикинди. (стр. 22-34)
- Булатовић, А. (2012). *Методика упознавања околине*. Практикум за студенте високих школа за образовање васпитача. Нови Сад: Знатижеља, агенција за издавачку делатност. (стр. 76-78)
- Иванковић, Б. (2006). *Методика упознавања околине са елементима основа природних наука*. Сремска Митровица. (стр. 25-35)